

YHTEISKUNNAN UHRI.

Kirkonkellojen juhllaisen kumea ääni kajahtaa läpi kylän, jossa kaikki osoittaa juhlan lähestymistä. Pihat ovat lakaistut ja ihmiset kiiruhtavat valmistamattomissa töissään, sillä kellojen ääni ilmoitti juhlan jo alkaneen. Se oli helluntaipäivän aatto.

Kauniin joen rannalla sijaitsevan pienen mökin pihassa näemme 16-vuotiaan kauniin kiharatukkaisen tytön puuhailevan mietteisään.

Äiti on kylällä juhlasiivoja tekemässä ja Saima kotona on valmistellut juhlasiiivot, nyt toivoen pian äidin tulevan.

Hän näyttää miettivän jotain hauskaa, innostuttavaa. Kasvoilla kuvastuu vuoroin ilon, vuoroin surun ilme.

Hän on ollut 10 vuotiaasta palveluksessa apteekkarin rouvalla ja nyt aikoo lähteä Amerikkaan.

Jo pikkutyöstä asti hän on toivonut pääsevänsä siihen ihmeelliseen maahan, jota kultalaksi kutsutaan, ja kun se vielä kuuluu olevan naisten taivaskin, niin sinnehän sitä pitäisi päästä tavalla millä hyvänsä.

Nyt hänen on onnistunut niin, että enonsa on luvanut vihdoinkin lähettää piletin, jota Saima nyt jännityksellä odottaa. Epäily, josko eno onkaan lähettänyt sitä, alkoi vaivata häntä ja silloin katosi toivorikas ilon ilme hänen kasvoiltaan.

— Olisihan niin katkerata jäädä tänne köyhään Suomeen, jossa ihmisetkin ovat niin pahoja. — Ei saa mennä ulos paljon koskaan. Työtä vaan saa tehdä ja olla niin nöyrä, alamainen aina. Ja sitte kun ne rouvat ja röökynät vielä toruu, jos sattuu tulemaan joku vahinko.

Hän käveli edestakasin lattialla ja koetti karkoittaa pois ajatukset Suomeen jäämisestä.

— Ei, minä tahdon päästä sinne, jossa saan olla ihminen ihmisten seurassa. Tahdon olla vapaa, en orja. Röökkyinä tahdon olla ja samalla ihminen. — Ulos tahdon päästä silloin kuin haluttava, sillä onhan se siellä kulturalassa mahdollistakin. Olihan se Saarelan Katrikin niin kun morsian siinä valokuvassa ja kuuluu kirjottaneen, että niin täällä on kun röökynät siellä. Täällä ne pahat ihmiset eivät lue ihmiseksi muita kuin hattupäitä. Piikaluiksi ja senkin roskaväeksi vain nimittävät meikaläisiä, jotka heille hävyttömille aina työtä teemme. — — Ei, tänne ei viitsi jäädä kenen ei vain tarvitse!

Hän istui alas ja mietti, kuinka hauskaa olisi äidillekin kun saisi rahaa usein. Sitte ei raukan tarvitse aina pestä pyykkiä kylällä. Ja ikäväkin häneltä haihtuu toivoessaan, että tulenhan joskus takaisin.

Nyt kuului askeleita ulkoa. Saima hyppäsi ovelle, ja oikein arvattu, se oli äiti, joka saapui kylältä.

Vanha huolestuneen näköinen äiti astui sisään, väsyneesti huohtaen.

— Onko minulle kirjettä, äiti? kysyi Saima.

— On, vastasi äiti ja luokasi syvään.

— Anna minulle äiti, kiirehti Saima.

Äiti ojensi Saimalle kirjeen, lausuen:

— Siinä on se kauan toivottu piletiksi, joka vie sinut kauas luotani. Se vie sinut avaralle maailmalle, jossa niin moni viaton on sortunut ja tulee sortumaan. — Voi lapseni, sinä et tiedä miten paljon pahaa on maailmalla!

Hän vaikeni ja kuunnat kyynelvet vierivät silmiin.

— Äiti rakas, miksi olet nyt surullinen. Pitäisihän meidän iloita, sillä minä pääsen onnelaan, josta voin lähettää sinullekin onnen luoja, rahaa, lohdutteli Saima.

He olivat vähän aikaa vaiti, kun Saima äkkiä kysäsi:

— Kuules äiti! Mitä varten ihmiset sanovat minua äpäräksi ja isättömäksi? Eikö minulla ole ollutkaan isää?

Äiti säpsähti ja näytti miettivän. Selittäisikö hänelle kaikki? — Hän on nuori, tietämätön ja tarvitsee maailmalle lähtiesä tietää edes sen, miksi maailmassa on "isättömiä" lapsia.

— Saima lapseni, hän alkoi. — Minäkin olen ollut kerran nuori ja kauniskin ja minuakin on joku silloin rakastanut. Eli minä luulin, että minua rakastettiin, mutta petyin. Minä rakastin silloin, rakastin sitä miestä, joka on sinun isäsi.

— Siis en olekaan isätön, sanoi Saima puoleksi itselleen.

— Ei, et ole isätön, sillä isättömiä lapsia ei voi olla, vaan siksi että isäsi on jättänyt meidät, sanovat ihmiset sinua isättömäksi.

— Miksi hän jätti ja mihin meni?

— Siksi että rakkautensa ei ollut todellista. Se oli vain aistillista rakkautta, joka ruumiin voitettuaan sammui. — Vieraalle maalle hän läksi ja tuntemattomana eläen hän toisiakin naisia petti. Hän tuli siellä sosialistiksi ja eli heidän oppinsa jälkeen kunnes eräs rautatieonnettomuus lopetti kurjan elämänsä. — Rauha hänen tomullensa! huohtaen lausui äiti hiljaa ja jäi mietteisiinsä.

— Miksi et rukoillut Jumalaa, että hän olisi opettanut isää rakastamaan meitä täydellisesti.

— Rukoillutko? — Voi jospa tietäisit lapseni kuinka paljon olen rukoillut silloin ja nyt.

— Miksi rukoilet nyt enää, kun hän on kuollut.

— Siksi ettet sinä läksisi Amerikkaan ja ettet joutuisi siellä onnettomaksi.

— Mutta äiti, enhän minä ole mies ja onhan Amerikka naisten taivas. En tule koskaan sosialistiksi, vaan elän Jumalan pelossa, kysyen kaikessa neuvoa häneltä. Ja silloin kun Jumala on seurassani, ei sinun, äiti, tarvitse surra minua.

Hän syleili äitiään ja jatkoi:

— Sitte jonkun vuoden kuluttua palaan luoksesi ja emme sitten enään tarvitse erota koskaan. Kuolemaasi asti hoidan sinua ja onnellisena sinä kuolet onnellisen lapsesi syliin. — Eikö se ole kaunista äiti?

Äiti hymyili katkerasti. Hiljaa puristi hän tyttärensä kättä ja virkkoi:

— Lapseni, minun lempeni puhtoinen kukka. Maailmalle lähtöäsi en voi estää, mutta toivoja on minulla sinulle antaa. — Ensinnä, säilytä puhtautesi, rakkautesi vaan sille, jonka rakkaus

on puhdasta ja joka alkaa sielujen yhdistymisellä, sopusoinnulla, silloin on rakkaus kaunis ja viepi onneen — muuten ei.

Hän katsoi ulos akkunasta ja jatkoi:

— Katso taivaanrannalle, jossa iltarusko kauniina hohtaa. Vedenpinta lepää liikkumatta, hiljaa. Vienon lämmin tuulen henki hivelee varovasti kahden rannalla istujan kasvoja. Elämä tuntuu niin antuaallisen lumoavalta heille. — Toinen noista kahdesta istuu liikkumatta ihaillen luonnon suurta syliä. Mutta toinen palaa lemмен kuumassa tulessa. Varovasti hän kietoo kätensä toverinsa ympäri, kuiskaillen lempensä syvää ja muka puhdasta kieltä, jossa petos piilee. Hienompain tunteittensa nukuessa, aistillinen rakkaus tunkee väliin — — se oli sinun syntymisesi syynä, sekä minun kärsimysten alkua. — Onneni oli lopussa, sillä minä jäin yksin seuraukset kärsimään. — — Paljon pilkkaa, ylenkatsetta sain osakseni silloin kun rakkauden kaipuuni oli suurin. Paljon ei puuttunut etten sinun kanssasi hypännyt tuosta isolta kivetä koskeen, vaan Jumalan kiitos, minä olen kestänyt kaikki.

Saima on kuunnellut äitiään kummastuksella, kunnes kuumat kyynelhelmet vierivät poskille kun hän kysäsee:

— Oletko vielä onneton, äiti? Kärsitkö vielä yhtä paljon?

— En ole onneton, vaan onnellinen, sillä rakastan sinua. Se vain minua pelottaa, että maailmalla joudut huonoon seuraan. Ennen kaikkea karta sosialistisia seuroja. Siellä ne opettavat sitä vapaarakkautta, joka meidät naiset saa niin paljon kärsimään. Kujanpään Kalle kertoi paljon sosialisteista ja heidän elämästään, ja se on ihan kauheata.

— Älä pelkää armahin äiti! Minä muistan aina sinun neuvosi ja pysyn pois sellaisista seuroista. Sosialistiseuroja tulen aina karttamaan äiti, vakuutteli Saima.

Äiti vaan suri tyttärensä tulevaisuutta vieraalla maalla. Tuuli ikkunan ruudussa soi vinkuvan surullisesti, ikäänkuin yhtyen äidin suruun.

*

On joulun aika ja hyvin kylmä. Pakkasia on ollut jo kovasti, mutta nyt toisena joulupäivänä on jo ilma viileämpi. Köyhät iloitsevat ilman lämpiämisestä, sillä puut ovat kovin kalliita.

Pyykkäri Maijan mökki, joka seisoo joen varrella, on kovin huonontunut, joten Maijaraukka on saanut kärsiä paljon kylmää ja siten sairastunut. Kovin on ollut Maijalla kova aika, ainoa tyttärensä Saimakin kun on Amerikassa, joten on täytynyt tyytyä siihen niukkaan hoitoon, jota ihmiset ovat hänelle antaneet.

Tänä aamuna hän on niin heikko, että elämän toiveet alkavat kadota.

Eräs kylän emännistä on hänen luonansa ja hoitaa häntä parhaansa mukaan.

Sairas puhuu heikolla äänellä ja kasvoillaan asuu kärsimysten kovat tuskat kun hän kysyy:

— Onko siitä pitkä aika kun Saimalle kirjoitettiin? Joko hän olisi ehtinyt tänne jos on lähtenyt.

— Siitä on jo seitsemän viikkoa, mutta en luule että olisi vielä ehtinyt, sillä matka kestää kauan.

— Voi lapseni, minun täytyy kuolla näkemättä sinua. En saa kuolla onnellisena onnellisen lapseni syliin. Voi Jumalani, miksi päin vastoin? — —

Sairas huokaa ja jatkaa:

— Oletko unhottanut Saima, lapseni, mitä lupasit lähtiessäsi äidillesi, ettet mene sosialistien seuraan. — Niin, sinä olet unhoittanut ja äitisi kuolee onnettomana kaukana tyttärestään. — Voi lapseni, lapseni! Hän vaipui uupuneena alas, hauraillen yhä Saimastaan, joka on sosialisti.

Ovi avautuu ja rovasti astuu sisään ehtoollisastiat mukana.

— Sairas ei ole tajullaan, sanoo hoitaja; — huulen että hän ei kauan elä.

Pari naista tulee vielä sisälle, vaan sairaita heitä huomaamatta puhuu Saimasta ja sosialisteista.

Pappi kuuntelee, koettaa saada selvää sairaan puheesta.

— Voi maailma, miksi lapseni sosialistiksi kasvatit. — Saima, etkö muista äitisi varoituksia. — Älä vapaassa rakkaudessa elä, Saima, lapseni! — —

Pappi ottaa ehtoollisastiat ja antaa ryyppyn sairaalle, joka vaipuu uneen, ijäiseen uneen, viimeiseksi vaikeasti huudahtaen: Saima tule! — — —

Hiljaa seisovat vieraat kuolleen vuoteen vieressä. Pappi siunaten lausuu:

— Hän puhui tyttärestään, sosialisteista ja vapaastarakkaudesta. Hän suri tyttärensä onnettomuutta, sillä hän on sosialisti. Hänkin, tuo nainen tuossa, on kirotuin sosialistien uhri. Siitä näette, mitä ne roistot saavat aikaan. Viattomat tytötkin viettelevät, siten saattaen surua vanhemmille, surua, joka vie hautaan.

— Niin, niin, myöntelevät naiset päitään nyökytellen.

Ruumis on pesty ja asetettu ulkoinerakennukseen vartomaan hautaus päivää. Naiset istuvat tuvassa keskustellen vainajasta, säälien häntä, jonka suru siitä, että tytär on sosialisti, tappoi.

— Sellaista sitä saa lapsistaan sitte kun kaikkensa ensin uhraa heidän ihmiseksi saamiseen. Olisi Saima saanut lähettää äidilleen rahaa niin paljon, että olisi saanut papinmaksut maksaa, ettei olisi tarvinnut ainoaa lehmäänsä myydä sitä varten. Mutta odottaappa sosialistilta sellaista! eihän ne usko Jumalaan eivätkä pappeja sano tarvitsevansa, puhelee eräs naisista, kun ovi arvaamatta aukenee ja nainen, pitkä, kalpea astuu sisään. Häätäisen simäyksen luotuaan ympäri hän kysäsee:

— Missä on äitini?

Naiset hämmästyneinä eivät heti vastaa, sillä sehän oli Saima, josta vasta puhuttiin.

— Voi, minä aavistan pahaa, huokaa Saima. Tulin liian myöhään!

Hän vaipuu tuolille itkien puhellen hiljaa: — Äitini kuollut, minä arvaan, mutta miksi ennen minun tuloani? Oi äitini armas, nyt olen yksin, niin kovin yksin maailmassa! — — —

— Omatunto soimaa häntä, sipisevät naiset keskenään.

— Haluatteko nähdä äitinne ruumista? kysyy eräs naisista.

— Hän ei siis ole vielä haudattu, iloitsee Saima ja nousee ylös. Olen sanomattoman iloinen edes nähdessäni hänen maalliset jätteet.

Hän seuraa naista ja tulee kuolleen luo. Heittäytyen hänen yli, itkee hän kauan. Vihdoin hän nousee ja sanoo:

— Niin paljon, paljon olisi minulla ollut sinulle kertomista äiti, mutta nyt et kuule et näe. Olisin kertonut sinulle sosialismin ihanasta aatteesta, joka etsii oikeutta kaikille sorretuille,

sinulle ja minullekin äiti, vaan kuolema on sinut jo vapauttanut, siksi nuku rauhassa sinä, ja minä jatkan työtäsi täällä. — — —

Hän jätti ruumiin ja meni tupaan, jossa naiset sipisten puhelivat.

— Olisitte tullut päivää aikasemmin, niin olisitte tavanneet äitinne elossa, sanoi yksi heistä.

— Kumpu olisinkin ehtinyt ennen, vaan nyt on myöhäistä. Toivottavasti äitini kuoli onnellisena silti.

Naiset katsoivat toistensa päälle avuttomina vastaamaan. Vihdoin rohkein heistä sanoi:

— Äitinne suri paljon tähtenne ja luulen, että se suru hänet niin pian veikin.

Suru minun tähtenikö siis olisi hänet vienyt hautaan —? Ei, se on mahdotonta. Tiesihän äitini, että rakastan häntä ja olen onnellinen, voidessani antaa häntä.

— Niin, mutta hän tiesi, että olette sosialisti ja sitä hän suri.

— Miten tiesi hän sen?

— Pastori oli kuullut eräältä mieheltä, joka on tullut sieltä Amerikasta.

— Ja pastoriko on kertonut äidilleni?

— Niin.

— Ja milloin? — Varmaan äitini ollessa huonona sairaana, vai miten?

— Äitinne halusi puhutella pappia sairautensa aikana ja hän kertoi pastorille silloin, että huolehtii tyttärensä tähden. Pastori käski hänen rukoilemaan puolestanne ja sanoi, että oli kuullut teistä niin pahaa, että olette Jumalan kieltäjä sosialisti.

Nousten kiivaasti seisaalleen Saima lausuu:

— Ja hän, pastori, jonka olisi pitänyt tulla lohduttamaan surevaa sairasta äitiäni, tulikin lisäämään valheellisilla tiedoillaan hänen suruaan. Kuinka ajattelematonta, jopa tyhmääkin!

Kauhistuneen näköisinä silmäilivät naiset toisiaan.

— Jospa olisi pastori osannut selittää äidilleni mitä on sosialismi, niin ei olisi minulla mitään sitä vastaan, vaan hän selitti sen väärin sanalla "jumalankieltäjä", joka ei kuulu sosialismiin, ja hän siis valheillaan sai äidilleni lisätaakkaa, joka ehkä lopetti hänen elämänsä pikemmin oikeaa aikaansa.

— Jumalan tahto kai se oli, että äitinne kuoli. Ja mitä

pastoriin tulee, niin hän teki parhaansa, sanoi vielä äidillenne että kyllä Jumala kuulee rukouksensa ja kääntää tyttärensä takaisin oikealle tielle. Siis teillä ei ole mitään moittimista pastorin menettelyä vastaan. Itse pitäisi teillä olla rauhaton omatunto, sillä niin sanoi pastorikin että hän kuoli surusta ja huolestuksesta, sillä hän tiesi teidän olevan sosialisti. Pastori ei syyttänyt teitä, vaan sanoi, että äitinne on sosialistien uhri, sillä ne roistothan ovat villinneet teidät.

Näin puolusteli eräs naisista pastoria ja toinen lisäten jatkoi: pastoria ja toinen lisäten jatkoi:

— Ja minä tiedän sen, että puute tänä kylmänä talvena oli se joka äitinne sai sairaaksi. Eikö teidän velvollisuutenne olisi ollut lähettää äidillenne niin paljon rahaa, että olisi voinut maksaa papinmaksut, ettei olisi tarvinnut myydä ainoaa lehmäänsä. Hän menetti siinä melkein ainoan elämänsä ehdon ja ketä syytätte muita siitä kun itseänne, sillä te olette hänelle tytär, me muut vieraita.

Saima seisoi kuin kivettynyt, kuunnellen naisten puheita. Hän katsoi naisiin ja alkoi tyyneesti:

— Nyt selititte minulle miksi äitini joutui ennenaikaiseen hautaan. Teillä ikävä kyllä on aivan toisellaiset käsitteet siitä kuin minulla. Te syytätte minua, joka olen tehnyt kaikkeni äitini onnellistuttamiseksi, vaan te ette ollenkaan huomaa, että hän oli yksi tämän kurjan yhteiskuntamme uhreista ja minä en ole syyllinen kuolemaansa enempi kuin tekään. Minä lähetin äidilleni rahaa, että sai lehmän ja hän iloitsi siitä, vaan hänen täytyi myydä se, voidakseen maksaa papille, jolla on yllin kyllin kaikkea. Onko mielestänne oikein ottaa köyhältä ainoa leipäpala ja antaa kylläiselle? — Sanoitte että hän kuoli surusta, kun tiesi minun olevan sosialistin. — Todella hän kuoli surusta kun ei tietänyt mitä sosialismi merkitsee. Yhteiskunnan suosima, asettama käytyri uskotti hänelle, että sosialismi on suuri roistojen, jumalankieltäjäin seura, eikä selittänyt, että se on aate joka vaatii oikeutta kaikille sorretuille ja joka kohottaa kaikki ihmiset saman arvoisiksi ihmisiksi. Uskonto ei kuulu sosialismin periaatteisiin, sillä sehän on jokaisen oma asia uskoa tai olla uskomatta johonkin. Sosialismi ajaa vaan taloudellisen elämän parannuskysymystä, eikä uskontoja.

Naiset kuuntelivat, voimatta sanoa mitään, ajatukset vaan tahtoivat heilläkin alkaa työskentelemään järjen mukaisesti.

Saima jatkoi:

Te kuulitte minun sanovan, että äitini on yhteiskunnan uhri, ja ajatelkaa vaan itsekin eikö hän ole yksi niistä. Eikö se ole yhteiskunta joka riisti häneltä ensin kaikki voimat työntekoon ja sitte vielä valheellisilla tiedoillaan lisäsi surua hänelle. Hän teki luonnonmukaisen palveluksen yhteiskunnalle synnyttäissään minut maailmaan, vaan hän sai ylenkatsetta ja puutetta palkkseen — vaan yhteiskuntamme nurinkurisuuden tähden.

Mietteissään poistuivat naiset ja Saima jäi yksin ajattelemaan kuinka paljon onkaan noita samanlaisia yhteiskunnan uhreja kuin oli äitinsäkin. Hän päätti taistella kaiken voitavansa oikeuden saamiseksi kaikille sorretuille.

Selma.

JAAKKO EMIL PERTTILÄ